

Jan M. Małecki 8 XII 1926–12 VI 2017

12 czerwca 2017 zmarł w Krakowie profesor Jan M. Małecki, jeden z najwybitniejszych polskich historyków, szczególnie zasłużony dla badań nad dziejami miast, a zwłaszcza Krakowa. Prof. Małecki został wybrany do Polskiej Akademii Umiejętności na członka korespondenta Wydziału II Historyczno-Filozoficznego w roku 1992. Członkiem czynnym Akademii został w 1995 r.

Dzieło prof. Małeckiego to przede wszystkim imponujący dorobek naukowy, będący nie tylko efektem jego talentu, ale także olbrzymiej pracowitości. W zakresie historii gospodarczej prof. Małecki położył wielkie zasługi w rozwoju badań nad dziejami handlu. Wyrazem tych zainteresowań były m.in. jego rozprawy: doktorska pt. *Studia nad rynkiem regionalnym Krakowa w XVI wieku* oraz habilitacyjna pt. *Związki handlowe miast polskich z Gdańskiem w XVI wieku i pierwszej połowie XVII wieku*, obie opublikowane w formie książkowej w latach sześćdziesiątych. To właśnie ten okres w życiu Profesora – wzbogacony dłuższym pobytem stypendialnym w Paryżu – przyniósł historiografii polskiej znaczący wkład zarówno w zakresie historycznej analizy stanu gospodarczego kraju w XVI i XVII wieku, jak i nowoczesnego metodologicznie poszukiwania zależności pomiędzy rozwojem rynku wewnętrznego Polski a jej gospodarczą, polityczną i kulturową integralnością. Zawarte w tych pracach fakty i oceny weszły szybko do kanonu naszej wiedzy o dziejach Polski XVI i XVII wieku. Szczególnie interesujące są m.in. ustalenia Profesora dotyczące miejsca Gdańska w gospodarce Rzeczypospolitej i jego powiązań z miastami polskimi.

Historia miast stanowiła drugi, a z czasem stała się głównym wątkiem działalności naukowej prof. Jana M. Małeckiego. Elbląg i Gdańsk, Sandomierz i Lwów, obok wielu innych miast, ale nade wszystko Kraków stały

się w ciągu ostatnich dziesięcioleci jego prawdziwą pasją. Trudno przecenić znaczenie prac prof. Małeckiego dla historiografii Krakowa. Ukoronowaniem jego rozległej i wielowątkowej działalności badawczej, poświęconej dawnej stolicy Polski, było podjęcie w latach siedemdziesiątych – wspólnie z Janiną Bieniarzówną – prac nad pierwszą wielką syntezą historii miasta. Owocem wieloletniej pracy są dzisiaj dwa monumentalne tomy *Dziejów Krakowa*, obejmujące okres od XVI do początku XX wieku, które nie tylko trudno przecenić na gruncie merytorycznym, ale które stały się dla wielu badaczy historii miast w Polsce wzorcem metodologicznym. Prof. Małecki był też współredaktorem i współautorem tomu czwartego, który obejmuje historię Krakowa w okresie międzywojennym, a także współredaktorem całego monumentalnego wydawnictwa, składającego się dziś z sześciu tomów. *Dzieje Krakowa* znakomicie ilustrują nie tylko szerokość zainteresowań chronologicznych Profesora (od schyłku średniowiecza po czasy współczesne), ale i różnorodność podejmowanej przez niego problematyki: od historii politycznej, poprzez historię gospodarczą i społeczną, po studia regionalne i historię kultury.

Pozycję prof. Małeckiego w historiografii Krakowa określa również jego bogata działalność edytorska pod sztandarem Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, które wyróżniło go tytułem swego członka honorowego. Profesor przejął m.in. w połowie lat osiemdziesiątych po Karolu Estreicherze funkcję redaktora „Rocznika Krakowskiego”, był także redaktorem trzech niezwykle zasłużonych serii wydawniczych: „Kraków Dawniej i Dziś”, „Kraków w Dziejach Narodu” (33 tomy!) oraz w latach 2000–2015 „Biblioteki Krakowskiej” (tomy nr 140–161).

Trudno jest dzisiaj wymienić wszystkie obszary aktywności naukowej Profesora. Jej efektem są zarówno wielkie syntezy, prace historyczno-problemowe, źródłoznawcze, biograficzne, bibliograficzne i metodologiczne, liczne artykuły recenzyjne, jak i prace popularnonaukowe. Trzeba jednak koniecznie zwrócić uwagę na ważny wątek badań nad dziejami Żydów polskich, który w ostatnich latach zaowocował kilkoma znaczącymi publikacjami. Wątek ten dobrze też odzwierciedla szersze zainteresowania Profesora problematyką wieloetniczności i mniejszości, tak charakterystyczną dla geograficznego obszaru jego zainteresowań – Krakowa, Małopolski i Europy Środkowej. Symbolizuje też format Człowieka Dialogu. Profesor należał do grupy polskich historyków, którzy już w latach osiemdziesiątych rozpoczęli precedensową współpracę z historykami z Izraela. Uczestniczył m.in. w konferencji w Jerozolimie w roku 1988, którą uznać trzeba za jeden z przełomowych momentów w budowaniu mostów dla współpracy Polaków i Żydów nad badaniami wspólnej historii. W roku 2016, jako zasłużony dla dialogu chrześcijańsko-żydowskiego

i polsko-żydowskiego, prof. Jan M. Małecki otrzymał Nagrodę im. Ks. Stanisława Musiała. Nie przypadkiem też prof. Małecki przewodniczył w latach 1996–2007 pracom Komisji Historii i Kultury Żydów Polskiej Akademii Umiejętności.

Jako członek czynny Polskiej Akademii Umiejętności prof. Jan M. Małecki aktywnie wspierał jej działalność na różnych polach. W latach 2003–2012 pełnił funkcję wicedyrektora Wydziału II Historyczno-Filozoficznego. Był też w latach 2001–2014 redaktorem naukowym serii „W Służbie Nauki”, wydawanej wspólnie przez Akademię i Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie. Wiele zawdzięcza też Profesorowi Biblioteka Naukowa PAU i PAN. Prof. Jan M. Małecki był członkiem Rady Naukowej Biblioteki przy ulicy Sławkowskiej 17 nieprzerwanie od 1981 roku – czyli przez 36 lat. W latach 2005–2010 przewodniczył Radzie. Był też od roku 2010 członkiem Kolegium Redakcyjnego „Rocznika Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”, a także jej darczyńcą. Duża część domowego księgozbioru Profesora trafiła w latach 2012–2014 do jego Biblioteki.

Szczególnym rozdziałem na drodze prof. Jana M. Małeckiego, uczzonego i nauczyciela, redaktora i edytora, krakowianina i Europejczyka, była misja rektora Akademii Ekonomicznej w Krakowie, którą z poświęceniem wypełnił w latach 1981–1984, w czasie dla Polski niezwykle trudnym. Z dzisiejszym krakowskim Uniwersytetem Ekonomicznym prof. Małecki związał się trwale w roku 1961. Wraz z profesorami Stanisławem Hoszowskim i Janiną Bieniarzówną współtworzył Zakład, a później Katedrę Historii Gospodarczej, której był – do przejścia na emeryturę – wieloletnim kierownikiem. Profesor służył też swojej uczelni z wielkim oddaniem, pełniąc w niej wiele odpowiedzialnych funkcji, m.in. w latach 1975–1978 prorektora, by w roku 1981, w pierwszych w pełni demokratycznych wyborach zostać rektorem Akademii Ekonomicznej w Krakowie. To właśnie rektorowi Janowi M. Małeckiemu Akademia, a przede wszystkim jej pracownicy i studenci zawdzięczają przeprowadzenie pewną ręką przez rafa stanu wojennego wczesnych lat osiemdziesiątych.

W tej trudnej chwili prof. Małecki znakomicie wywiązał się z powierzonego mu przez społeczność akademicką mandatu zaufania. Na podkreślenie zasługuje godność i rozważa, z jaką przeprowadził Akademię przez stan wojenny. Dobrotliwy i otwarty na ludzi, dawał nam poczucie bezpieczeństwa. Jego rozważna postawa w znaczący sposób zadecydowała o tym, iż żaden pracownik lub student Akademii nie został aresztowany. Rektor Małecki w tym wyjątkowo trudnym czasie bronił podstawowych wartości i wolności nauki. Z tej próby wyszedł zwycięsko. Misję swą rektor Małecki wypełnił nie tylko z odwagą i poświęceniem, ale i wielką

życzliwością dla ludzi, gotowością do pomocy, a przy tym rzadko spotykaną skromnością. Jego osoba symbolizuje na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie historyczną zmianę na drodze wychodzenia wspólnoty akademickiej z totalitaryzmu i tworzenia fundamentów pod autonomię szkoły wyższej.

Jacek Purchla